

megjobbulásának, nevezetesen sem templomba, sem precesen, sem profészió n em volt, T. Professor Szilágyi Gábor urat sem deprecálta, azért megáll a consistorium a deputatio és oskolai sedes sententiája mellett. Ezt a T. rektor professor Kocsi István uram adja tudára és azt is, hogy ezután tartsa magát a törvényhez, ha a mint mondja beteges, menjen ki a kollégiumból és gyógyíttassa magát, külömben ha excessusai lesznek, citálódik és a törvény szerint büntetődik.«¹

Közli: Dr. BARCSA JÁNOS.

ÁL-CSOKONAI VERSEK.

A Toldy Ferencz 1844-iki kiadásában s az ennek nyomán készült Horváth Cyrill-féle két kötetes »Csokonai összes művei«-ben is ott lapang a *Keserű búcsúvétel* és *A változó szerencse* című dal. Mind a kettő a hátrahagyott versek közé van csapva, pedig egyik sem a Csokonaié. Mindjárt meglátjuk, miért nem. Az első így hangzik:

Keserű búcsúvétel.

Bokros bú hajjai reám tódultanak,
Minden örömtől engem megfosztanak.
Hegyes, mérges nyelvek énreám szólnak;
Ezek főokai bújdosásimnak.

Érzem nyavalyámat, igen búsúlok,
Sokáig ez helyen nem maradhatok.
Kengyelben a lábom, úgy abrakolok,
Keseredett szívvel útnak indulok.

A Csokonai verseit ismerőnek mindjárt szemébe ütődik a gyöngye négyes rím. A Kováts József verselésén, az olasz kantátékon csiszolt technikájú, mesteri versöntő Csokonai nem használ ilyen Zrinyi-féle rím-elhelyezést, sem ilyen szegényes rímeket. Az utolsó két sor halovány fényt csillant előttünk a vers eredeti forrásához vivő útra. Ez a »kengyelben a lábom, úgy abrakolok«: egészen kuruczos. Annyit tudunk, hogy Csokonai a derék, izzó magyarlelkű Pálóczi Horváth Ádám példájára népi költeményeket kezdett gyűjteni; koszorúba is kötött maga szája vallásaként valami háromszázat, de holta után soha nem akadtak rá a költészetével foglalkozók. Pálóczi Horváth imádta a kurucz költeményeket. Ismeretes mondása: »Egy olyan régi kurta darabnak, mint *Patyolat a kurucz*, károsabb az örök elveszése, mint a hódoltató táborból egy hatvan fontos ágyúnak«. Valószínű, hogy az ő kurucz nótákat imádása nem maradt hatástalanul Csokonaira sem. — Véletlenül aztán

¹ Debreczeni ref. egyh. tanács jkve 1795. jan. 27-én 1. pont.

rábukkantam a *Keserű búcsúvétel* eredeti alakjára, Thaly Kálmánnak 1864-ben megjelent *Vitézi énekek és elegyes dalok* című gyűjteménye II-ik kötetében. Ennek a 88-ik lapján levő, a XVII. századból származó, *Bokros bú habjai* kezdetű kurucz nóta 1. és 3. versszaka kis változással ugyanaz, mint a Csokonainak tulajdonított *Keserű búcsúvétel*. Összetételül hadd álljon itt a kurucz nóta mondott két versszaka:

1. Bokros bú habjai rám tódultanak,
Minden örömetől már megfosztanak;
Hegyes mérges nyelvek én reám szólnak.
Ezek főokai bujdosásomnak.

3. Érzem nyavalyámat, igen búsulok,
Sokáig ez helyben nem maradhatok;
Kengyelben a lábom, úgy abrakolok —
Keseredett szívvel útnak indulok.

A Nemzeti Múzeum kéziratárában (Hung. quart. 173. VIII.) megvan ennek a dalnak kilencz versszakos hosszabb változata is. Úgy látszik, Csokonai korában még élt a nép nyelvén legalább az a két verse, a melyet a költő valószínűleg népdalgyűjteménye szaporítására írt le; s így kerülhetett halála után ránk maradt kézírataiból eredeti verszi közé. Az ezután való Csokonai-kiadásokból mindenesetre ki kell hagyni.

A másik ál-Csokonai-vers ez:

A változó szerencse.

A szerencse tündér kerekén
Öröm után következik kín.
Ha láttatik néha könnyörülni valakin:
Addig hordoz,
Míg bűt nem hoz,
Példa vagyok én.

Én is néha kedvemre éltem,
Szerencsémét boldognak véltem.
De látod-e,
Nem szánod-e
Miként megestem!
Örömetől
Víg kedventől
Számkivitettem!

Itt a versalaknak elevebb változatossága már nem annyira áruló, mint az előbbinek egycsapású menete. Csak a nyelven nehező ódonsg kelt gyanút a Csokonai eleven, színes szavajárásával szemben. Ez is alkalmasint úgy juthatott hátrahagyott munkái közé, mint a másik. Mert eredetije ott van szintén a Thaly Kálmán *Vitézi énekeinek* II. kötetében, a 326. lapon:

A szerencse tündér kerekén
 Öröm után következik kín (kén?),
 Ha mi jót ád, akkor fénylik néked az napfény,
 Míg meg nem csal, s búban nem hajt... Példa vagyok én!

Én is olykor kedvemre éltem,
 Szerencsémét boldognak véltem:
 De látod-e — nem szánod-e szörnyű esetem?
 Iregemtől — s mindenektől számkivettem.

Nagyobb eltérés csak az első versszak harmadik és negyedik sorában van. A versalak egy, csak hogy Csokonai a középrímeknél megtördelte a hosszabb sorokat. A Thaly közölte kurucz nóta hat versszakból áll, eredetije a Nemzeti Múzeum kéziratárában (Hung. quart. 175. I.) 1769-ben Eszlárról küldte ezt a dalt Korbits Tamás nevű káplán egy »tekéntetes ifjú asszony«-nak *Talált ének* címen. Főléje — mondja Thaly — néhai Jankovich Miklós kéziratával ez van jegyezve: *Tárogató sípra*. És csakugyan a versmérték azonos a tárogató mellett énekelt kurucz tábori dalokéval.

OLÁH GÁBOR.

ÁL-PETŐFI VERS?

Baróti Lajos 1900-ban sajtó alá rendezte Petőfi költeményeit, mint maga mondja: »a költő kéziratái s az eredeti kiadások alapján«. ¹ A függelékben 8—9 újonnan fölfedezett költeményét is közli Petőfinek, közöttük *A sárosi rom panasza*-t (lásd 409-ik oldalon). Erre nézve megjegyzi a következőt: »*A sárosi rom panasza*, melyről Petőfi *Úti jegyzetei*-ben emlékezik meg s melyet elveszettnek tartottunk, csak újabban vált ismeretessé«. Petőfi az *Úti jegyzetek*-nek mindjárt az eleje táján írja le a sárosi romhoz való kirándulását: »Valami nyolczan kerekedtünk föl Sáros romjait meglátogatni. A hegy alatt elhagytam a társaságot s összeszedtem magam, hogy hamarabb érjek föl; mert tartottam tőle, hogy könnyeimet el nem fojthatom... s én nem szeretem, ha más sírni lát engem. E várra vonatkozik »A rom panasza« című versem«.

Nem tudom, hogy Baróti Lajos honnan nyomatta le ezt a költeményt, de én rátaláltam, szóról-szóra, egy ismeretlen nevű debreczeni költő kötetében. *Kósa Barna* 1890-ben kiadott verses füzetének az 53-ik lapján közli *A sárosi rom* című költeményét, mely ugyanaz, mint a Baróti Petőfinek tulajdonította *A sárosi rom panasza* cz. költemény, de — nagy a gyanúm — hogy mégsem az, a melyről Petőfi emlékezik. Petőfi a Rákóczi-vár romjának a *panaszát* énekelte meg, erre

¹ *Petőfi Sándor összes költeményei*. A költő kéziratái s az eredeti kiadások alapján sajtó alá rendezte Baróti Lajos. Petőfi 1848-iki, Barabástól rajzolt arcképének másolatával. — Budapest, 1900. Singer és Wolfner kiadása. 8° vk. 435. l.